

Απρίλιος 1940

Ιωάννα Φωκά-Μεταξά
27 Απρίλιος 2020
Κοινοποιήθηκε: Δημόσια

Χρηστός Ανέστη... Χρόνια Πολλά!

«ή Νεολαία»

Ο Απρίλιος του 1940 παρουσιάζει στο Ημερολόγιο του Ιωάννη Μεταξά πολύ ενδιαφέρον σε πολλά θέματα.

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ 1940

Κηφισιά

1 Ἀπριλίου, Δευτέρα

Ἄλλα ἀνάποδα!— Διαμαρτυρία Ἀγγλοῦ διὰ Γερμανικὴν προπαγάνδαν— ποῦ πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει— ἀδικη καὶ προσβλητικὴ γιὰ μᾶς. Ἐτοιμάζεται γερμανικὴ διαμαρτυρία διὰ μέταλλα αὔριο.— Ὑπόνοιαι. Ἀγγλία ἀλλάζει πολιτικὴν ἀπέναντί μου; Ἐτοι φαίνεται. Πληροφορία Βασιλέως περὶ συζητήσεων εἰς Λονδῖνον διὰ ἑσωτερικά μας καὶ ὑπεράσπισις Η. Ἀλλὰ γιατί ἡ συζήτησις;— Βράδῳ παράστασις γερμανικὴ Koch. Ἐπευφημία διὰ Βασιλέα. Ψυχρότης πρὸς ἐμέ. Μοῦ φεύγει καὶ ὁ λαός; Καλά, καὶ χαίρομαι διὰ Βασιλέα— ἀλλὰ ἀρχίζει ἡ κατιούσα δι' ἐμέ;— Ψυχικὴ ταραχὴ μεγάλη.— Καὶ ἡ ὑγεία;— Καὶ ἡ Ἑλλάς; ἢ Ἑλλάς;

2 Ἀπριλίου, Τρίτη

(81) — (0.58) 0.52 — 1.20.— Συνάντησις μετὰ Γερμανόν, τοῦ λέγω νὰ ἀποσύρῃ τὴν νόταν (ἀπειλητικὴ διὰ μεταλλεύματα), καὶ ὅτι ἂν μᾶς ἀπειλοῦν διὰ καπνόν, θὰ μᾶς σπρώξουν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐνκντίοντων συμμαχίας. Τὴν ἀπέσυρε.— Ἐπειτα Ἀγγλὸς μοῦ ζητεῖ συγγνώμην διὰ τὸ χθεσινὸν ὑπόμνημα. Τὰ παίρνει ὅλα ὀπίσω. Τοῦ ἀναφέρω τὴν ἐπὶ Βάτερλόου πρότασίν μου συμμαχίας, καὶ ὅτι ἂν τὴν εἶχαν ἀποδεχθῆ θὰ ἤμεθα τώρα ὅπως ἡ Τουρκία, ὅτι αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ μείνωμεν οὐδέτεροι, καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ κρατοῦμεν τοὺς κανόνες τῆς οὐδετερότητος. Τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν, θὰ τὰ εἶπῃ εἰς τὸν Χάλιφαζ. Μήπως θὰ μᾶς ἔλθῃ τώρα πρότασις των περὶ συμμαχίας; Ἀνατριχίλα. Ἀλλὰ ἴσως καλλίτερα.

Ὑπνος βαρὺς. Πολλὴ κουρασμένος ψυχικῶς.— Ἀπόγευμα Πρίγκιπα Πέτρον. Ἐχει ἀνδρωθῆ.— Βράδῳ πεντηκονταετηρίδος Στεφάνου¹. Χαιροκροτήματα ἀρκετὰ δι' ἐμέ— ὄχι πάρα πολλὰ. Ἀλλὰ ἀρκετὰ. Τί συμβαίνει μετὰ τὸν κόσμον; Εἶναι τίποτε στὸν ἀέρα;

Χθὲς βράδῳ σκηνὴ μετὰ τὸν Γεωργίου². Δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ, ἠνγκάσθημεν νὰ φέρωμεν μάρτυρα τὸν Γεράσιμον Μεταξᾶν. Τέλος θὰ φύγῃ. Ὑπῆρξε τότε ἐχθρός.— Ἀπόψε βράδῳ σύσκεψις διὰ καπνὰ.— Ὑπόμνημα Καλτεζιζιώτη Σεργῶν³ ἀνησυχαστικόν. Εὐτυχῶς εἰς τὸ τηλέφωνον ἀπόψε ὁ ἴδιος ὅτι κατὰ

1. Στέφανος Στεφάνου, δημοσιογράφος.
2. Νομάρχης Κεραλληνίας.
3. Νομάρχης Σεργῶν.

στασις ἐβελτιώθη.— Ἀλλὰ σκέπτομαι μήπως πρῶτ μετὰ τὸν Ἀγγλον ἐπρωχώρησα πολὺ; Μήπως προκαλέσω πρόσκλησιν; Καὶ πάλιν ἴσως καλλίτερα.— Καὶ ἡ ὑγεία;

3 Ἀπριλίου, Τετάρτη— 16 Ἀπριλίου, Τρίτη

Δεκατέσσερες ἡμέρες.— Ἐπεσα ἀρρωστος Τετάρτη πρῶτ. Αἱμορραγία εἰς τὸν στόμαχον. Ἀπὸ τί; Ἀπὸ τὸν βῆχα; ἢ τὴν σύγχυσιν; ἢ τὴν ἀταξίαν τοῦ βίου; Σιγὰ σιγὰ, χάρις εἰς ἱκανότητα καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Εὐγενίου, ἔγινκα καλά. Σήμερον σηκώθηκα τελείως. Αὔριο ἐξέρχομαι. Πολλὸ ἀδύνατος.— Μοῦ λέγουσιν ὅτι ἡ συγκίνησις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἦσαν πολλὸ μεγάλας. Ὁ Βασιλεὺς ἤρθε δύο φορές.— Ἐπεισόδιον Μακαριωτάτου-Μερκάτη¹. Ἐπεισόδιον Κανελιοπούλου-Κορυζῆ. Διευθετοῦνται.— Εἰς ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Γερμανικὴ ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Νορβηγίας². Αἱ Ἰταλικαὶ ἀνησυχίαι³. Ἡ ἀβεβαιότης τῆς πρὸς τὸ καθεστῶς μας Ἀγγλικῆς φιλίας. Καὶ ἡ καλὴ ἐξασφάλισις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν
πρὸς τὴν ἐν Ρώμῃ Β. Πρεσβείαν.

13 Ἀπριλίου 1940

Πρὶν ἡ καλῶς τὸν Ἰταλὸν Πρεσβευτὴν ὅπως ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῆς πληροφορίας περὶ Ἰταλικῶν προθέσεων κατὰ τῆς Κερκύρας, ἐζήτησεν οὗτος νὰ μὲ ἴσῃ ἐπὶ τῇ προόψει ὀλιγοήμερου μεταβάσεώς του εἰς Ρώμην, καί, φέρων ὁμῶς τὸν

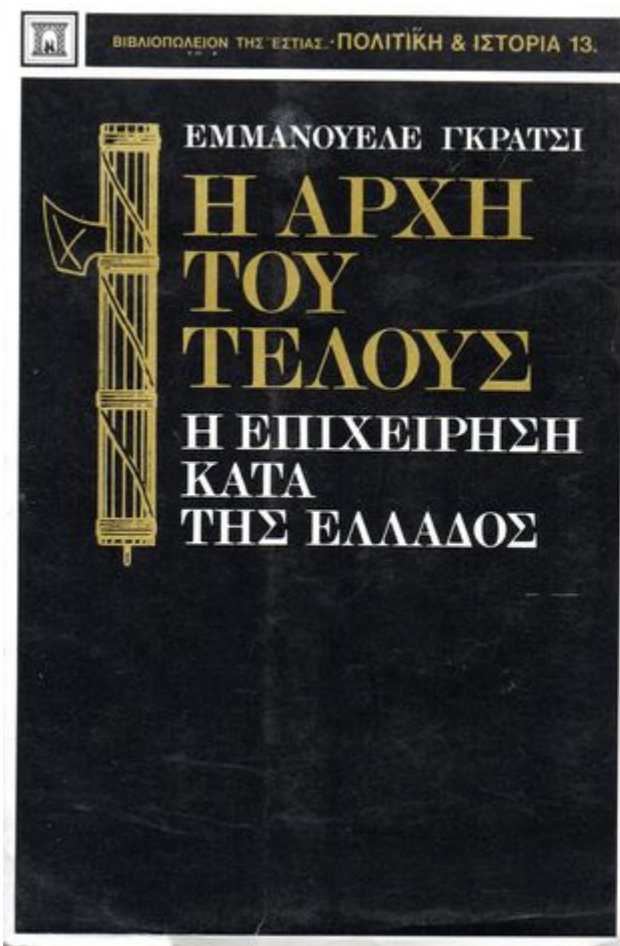
1. Ἡ διένεξις ἀφοροῦσε τὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ, τὴν ὁποία ὁ Μητροπολίτης Χρόσθωσ ἐπέβαλε στὴς ἐκκλησίας. Τὸ Παλάτι ἦταν ὑπὲρ τῆς «τετραφωνίας».

2. Ἡ Γερμανικὴ εἰσβολὴ εἰς τὴν Δανίαν καὶ Νορβηγίαν ἄρχισε τὴν 9 Ἀπριλίου 1940 (βλ. Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα).

3. Τὴν 11 Ἀπριλίου 1940, ὁ Ι. Πολίτης τηλεγραφοῦσε ἀπὸ τὴ Ρώμην πληροφορίας τῶν κύκλων τοῦ Βατικανοῦ, τῆς Λέσχης Δημοσιογράφων, τῶν Προξένων μας Τεργέστης καὶ Μπριντζι, ὅτι ἐπικεῖται Ἰταλικὴ ἐπιχείρησις ἐναντίον τῆς Κερκύρας. Τὴν αὐτὴν πληροφορίαν τηλεγραφοῦσαν καὶ ὁ Μ. Μελάς, μόνιμος ἀντιπρόσωπός μας εἰς τὴν Γενεύη (12.4), ὁ Π. Πιπινέλης, πρεσβευτῆς μας εἰς τὴ Σόφια (12.4), ὁ Ι. Πολίτης μετὰ δύο καινούργια τηλεγραφήματά του ἀπὸ τὴ Ρώμην, τῆς 13.4 (βλ. Ἀσκή Βίβλο, ἀριθμοὺς 58, 59, 60, 61, 62 καὶ Παπαδάκη Β. Διπλωματικὴ Ἱστορία τοῦ Πολέμου σελ. 42). Ὁ Ι. Μεταξᾶς, ἀρρωστος ἀκόμη, βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ στὸν Ἰταλὸν Πρεσβευτὴ Γκράτσι τις ἀνησυχίας του, τὴν 13 Ἀπριλίου. Περιλήψι τῆς συνομιλίας ἔδωκε ὁ ἴδιος ἐν τῇ τηλεγραφίᾳ του πρὸς τὸν Πολίτη τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, ποῦ παραθέτομε ἐν τῷ κείμενῳ. (Α. Β. ἀριθ. 63). Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἀρρώστειας του, ὁ Μεταξᾶς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Νικ. Πολίτη (ἄλλοτε Πρεσβευτοῦ μας ἐν Παρίσι) τῆς 11.4.1940, σχετικῆς μετὰ τὰ σχέδια Βευγκλάν, τὴν ὁποία παραθέτομε ἐν τῷ Π α ρ ᾱ τ η ρ η μ α Α' μαζὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Μεταξᾶ τῆς 20.4.1940.

Από την **Τετάρτη 3 έως την Τρίτη 16 Απριλίου**, ο Μεταξάς αναφέρεται στους λόγους υγείας που τον κράτησαν περί 14 ημέρες στο σπίτι, κατά τις οποίες οι φήμες ως φυσικό οργίασαν. Αξίζει να παρουσιαστεί η μαρτυρία του ίδιου κατά την οποία το έλκος, που είχε από καιρό, άνοιξε και αιμορράγησε. Επειδή ο θάνατός του σταθερά παράγει ερωτηματικά στον τύπο σε ποικίλα δημοσιεύματα από άτομα και δημοσιογράφους που δεν έχουν ανοίξει ποτέ το Ημερολόγιο αλλά σημειώνουν ελεύθερα και άκριτα διάφορες ερμηνείες συνδυάζοντας τα με αλλά δημοσιεύματα εξίσου ατεκμηρίωτα, το παρόν θα βοηθήσει την περαιτέρω έρευνα τους.

Ακολουθεί μία συνάντηση του Μεταξά με τον Γκράτσι, η οποία προκύπτει από επίσημη επιστολή του Μεταξά προς την εν Ρώμη Βασιλική Πρεσβεία, δημοσιευμένη και στην Λευκή Βίβλο του 1940 ( ) , στην οποία συνάντηση αναφέρεται παράλληλα και ο Γκράτσι με την ίδια ημερομηνία, δηλαδή την 13η Απριλίου. Εμμανουέλε Γκράτσι , στο βιβλίο του «Η Αρχή του Τέλους» Φλωρεντία 1945/ Εστία 1980. Την οποία και παραθέτουμε. Είναι μία ευκαιρία να παραβληθούν τα δύο κείμενα τα οποία αποτελούν αδιάβλητες μαρτυρίες που επαναλαμβάνονται στο Ημερολόγιο του Μεταξά και στα απομνημονεύματα του Γκράτσι όποτε έγιναν, πάντα με ταυτόσημα νοήματα και πρακτικά αποτελέσματα.

δέν μπορούσαν παρά να προκαλέσουν μιά κάποια ταραχή στην κοινή γνώμη και να βλάψουν τά κοινά συμφέροντα τῶν δύο Χωρῶν. Σχετικῶς ἐθεώρησε σκόπιμο νά μέ διαβεβαιώσει ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπανειλημμένως εἶχε συστήσει στήν Ἑλλάδα τήν συνεννόησιν μέ τήν Ἰταλία καί ὅτι τήν στιγμήν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν Ἰταλο-Ἑλληνικῶν διακοινώσεων τόσο ἡ Ἀγγλία ὡς καί ἡ Γαλλία εἶχαν φανεί πολύ εὐχαριστημένως καί εἶχαν ἐκφράσει τήν ἰκανοποίησίν τους, χαμογελώντας μέ τό καλοκάγαθο χαμόγελό του προσέθεσε ὅτι ἦταν ἀπίστευτο μίᾶ χώρα τόσο μικρῆ ὡς τήν Ἑλλάδα νά ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἀντιζηλίας μεταξύ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Τοῦ ἀπήντησα, ὅπως ἦταν φυσικό, ὅτι ἡ γεωγραφική θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶχε τέτοια ἄξια ὥστε δέν ἦταν δυνατό νά ἀγνοηθεῖ ἀπό καμιά ἀπό τίς δυνάμεις πού εἶχαν συμφέροντα στήν Μεσόγειον.

Ἔτσι, μέσα σέ λίγες ἡμέρες, καί αὐτό τό μικρό σύννεφο εἶχε διαλυθεῖ καί ὅταν, λίγο μετά, ἀνεχώρησα γιά τήν Ἰταλία ἡ κατάσταση εἶχε πάλι ὁμαλοποιηθεῖ τελείως καί ἔτσι ἔμπροσθα νά ἀπομακρυνθῶ ἀπό τήν ἔδρα μου μέ ἀπόλυτη ἡσυχία.

Ἄργά τό ἀπόγευμα τῆς 30 Ἀπριλίου, παραμονές τῆς ἐπιστροφῆς μου στήν Ἑλλάδα, εἶχα μακρά συνομιλία μέ τόν κόμητον Τσιάνο γιά τήν γενικήν κατάστασιν καί ἐιδικότερα γιά τήν Ἑλλάδα. Εἶπα στόν Ὑπουργό ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα στήν Ἑλλάδα ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι καλή. Ὁ στρατηγός Μεταξῶς θεωροῦσε τήν Ἰταλο-Ἑλληνικήν προσέγγισιν ὡς προσωπικῶς του θρίαμβον, ὄχι μόνο γιατί ἀνέκαθεν τήν εἶχε εὐχηθεῖ, ἀλλά καί γιατί ἡ κοινή γνώμη τήν εἶχε δεχθεῖ μέ ζωηρότατη ἀνακούφισιν, πράγμα πού εἶχε ἐνισχύσει σημαντικά τό καθεστῶς του. Ὅσο γιά τά ἀποτελέσματα πού ἡ προσέγγισιν εἶχε ἤδη ἀποφέρει ἐκρίνα ὅτι μπορούσαν νά θεωρηθοῦν ἰκανοποιητικά. Βέβαια, ὄψιρχαν ἀκόμα μερικῆς ὑποθέσεις πού διαμνίζοντο, ὅπως ἐκεῖνη πού ἀνέφερε τοῦ ὄρυχειοῦ τῆς Λοκρίδος, ἀλλά κατὰ τήν γνώμη μου οἱ καθυστερήσεις δέν ἀφείλοντο μόνο σέ κακή θέλησιν, ἀλλά καί σέ ἔγγενεις δυσκολίας πού ὄψιρχαν σέ μερικῆς ἀπό αὐτές, στά βάρη πού ἡ ἐπίλυση ὀρισμένων ἄλλων θά συνεπήγετο γιά τόν κάθε ἄλλο παρά ἀνθρώπῳ ἑλλη-

θεν, στό νά κλείσει ἐρμητικά τήν Ἀδριατική στόν βρετανικό πολεμικό στόλον, μεταβάλλοντάς τῆς σέ κλειστή θάλασσα, στήν ὁποία τό βρετανικό ναυτικό δέν θά μπορούσε νά ἀσκήσει καμία ἀστυνόμευσιν. Ὁ κ. Πολίτης διαβεβαίωσε ὅτι εἶχε πάρει τήν πληροφορίαν ἀπό ἕνα ξένον συνάδελφον πού, μέ τήν σειρά του, τήν εἶχε πληροφορηθεῖ ἀπό κύκλους τοῦ Βατικανοῦ. Μπορῶ νά βεβαιώσω ὅτι τόν Ἀπρίλιον 1940 κανεῖς στήν Ἰταλία δέν εἶχε σχεδιάσει σοβαρά τήν κατάληψιν τῆς Κέρκυρας, καί ὅτι ἡ διαβασθεῖσα μέ τόση εὐκολία εἶδισιν ἀπό τόν κ. Πολίτη ἦταν τελείως ἄβασιστη. Παρ' ὅλα αὐτά, κάποια ἀνησυχία διεδόθη στήν Ἑλλάδα, πολύ περισσότερο γιατί στίς 13 Ἀπριλίου ὁ ἴδιος ὁ Πολίτης ἐπανεβεβαίωσε τήν φήμην, λέγοντας αὐτή τήν φορά ὅτι ἡ εἶδισιν προήρχετο ἀπό τήν Φλωρεντία, καί συνιστοῦσε στήν Κυβέρνησίν του νά εἶναι ἐν ἐπιφυλακῇ. Σέ ἐκθεσιν τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ Πρεσβευτής ἀφηγγεῖτο πῶς τοῦ περιήλθε ἡ φήμη. Ἐλεγε ὅτι τήν φήμην αὐτή εἶχε ἐπιβεβαιώσει καί ὁ Βρετανός Ἐπιτετραμμένος στήν Ρώμην καί ἐξηγοῦσε πῶς, κατὰ τήν γνώμη του, ἡ φήμη αὐτή θά πρέπει νά εἶχε γεννηθεῖ σέ κάποιο πολιτικό - στρατιωτικό κύκλον ἀπό ὅπου εἶχε διαδοθεῖ στόν Ἰταλικόν πληθυσμόν. Αὐτό ἀποδεικνύει, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, πόσο λίγο ὁ Πολίτης γνώριζε τήν Ἰταλία, ὅπου φήμες παντός εἶδους κυκλοφοροῦσαν μέ τήν εὐκολίαν καί ταχύτητα μέ τήν ὁποίαν οἱ διαδόσεις, καί ἰδίως οἱ πῶ ἐντυπωσιακές, προσλαμβάνονται στίς χώρες ἐκεῖνες ὅπου ὁ τύπος δέν δημοσιεύει ἄλλες εἰδήσεις ἐκτός ἀπό ἐκεῖνες πού ἔχουν τήν ἐγκρίσιν τοῦ Ὑπουργείου. Τό ἴδιο πράγμα, καί γιά τόν ἴδιον λόγον συνέβαινε καί στήν Ἑλλάδα. Ἐπειδή ἐτοιμαζόμενον νά ἀναχωρήσω προσεχῶς γιά τήν Ἰταλία, ἐπωφελήθηκα τῆς ἐυκαιρίας γιά νά ἐπισκεφθῶ τόν στρατηγόν Μεταξῶν καί τόν διαβεβαίωσα ὅτι οἱ φιλικῆς διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεώς μου ἐναντί τῆς Ἑλλάδος παρέμεναν ἀναλλοίωτες, ἐκφράζοντας τήν ὑπόθεσιν, ὅτι φήμες ὅπως ἐκεῖνες πού εἶχαν κυκλοφορήσει πρόσφατα εἶχαν προέλθει ἀπό ἐκείνους τοῦς κύκλους πού ἐβλεπαν μέ κακό μάτι τήν Ἰταλο-Ἑλληνικήν προσέγγισιν. Ὁ Πρόεδρος μοῦ εἶπε ὅτι εἶχε πλήρη ἐμπιστοσύνην στίς φιλικῆς διαθέσεις τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως, καί ὅτι ἐλυπεῖτο πολύ γιά τήν διάδοσιν τέτοιων ἀνησυχητικῶν φημῶν, οἱ ὁποῖες

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ 1940

Κηφισιά

1 Ἀπριλίου, Δευτέρα

Ἄλλα ἀνάποδα!— Διαμαρτυρία Ἀγγλοῦ διὰ Γερμανικὴν προπαγάνδαν— ποῦ πραγματικὰ δὲν ὑπάρχει— ἀδικη καὶ προσβλητικὴ γιὰ μᾶς. Ἐτοιμάζεται γερμανικὴ διαμαρτυρία διὰ μέταλλα αὔριο.— Ὑπόνοιαι. Ἀγγλία ἀλλάζει πολιτικὴν ἀπέναντί μου; Ἐτοι φαίνεται. Πληροφορία Βασιλέως περὶ συζητήσεων εἰς Λονδῖνον διὰ ἑσωτερικά μας καὶ ὑπεράσπισις Η. Ἀλλὰ γιὰτί ἡ συζήτησις;— Βράδῳ παράστασις γερμανικὴ Koch. Ἐπευφημία διὰ Βασιλέα. Ψυχρότης πρὸς ἐμέ. Μοῦ φεύγει καὶ ὁ λαός; Καλά, καὶ χαίρομαι διὰ Βασιλέα— ἀλλὰ ἀρχίζει ἡ κατιούσα δι' ἐμέ;— Ψυχικὴ ταραχὴ μεγάλη.— Καὶ ἡ ὑγεία;— Καὶ ἡ Ἑλλάς; ἢ Ἑλλάς;

2 Ἀπριλίου, Τρίτη

(81) — (0.58) 0.52 — 1.20.— Συνάντησις μετὰ Γερμανόν, τοῦ λέγω νὰ ἀποσύρῃ τὴν νόταν (ἀπειλητικὴ διὰ μεταλλεύματα), καὶ ὅτι ἂν μᾶς ἀπειλοῦν διὰ καπνόν, θὰ μᾶς σπρώξουν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐναντίον των συμμαχίας. Τὴν ἀπέσυρε.— Ἐπειτα Ἀγγλὸς μοῦ ζητεῖ συγγνώμην διὰ τὸ χθεσινὸν ὑπόμνημα. Τὰ παίρνει ὅλα ὀπίσω. Τοῦ ἀναφέρω τὴν ἐπὶ Βάτερλου πρότασίν μου συμμαχίας, καὶ ὅτι ἂν τὴν εἶχαν ἀποδεχθῆ θὰ ἤμεθα τώρα ὅπως ἡ Τουρκία, ὅτι αὐτοὶ ἠθέλησαν νὰ μείνωμεν οὐδέτεροι, καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ κρατοῦμεν τοὺς κανόνες τῆς οὐδετερότητος. Τοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν, θὰ τὰ εἶπῃ εἰς τὸν Χάλιφαζ. Μήπως θὰ μᾶς ἔλθῃ τώρα πρότασις των περὶ συμμαχίας; Ἀνατριχίλα. Ἀλλὰ ἴσως καλλίτερα.

Ὑπνος βαρὺς. Πολὸν κουρασμένος ψυχικῶς.— Ἀπόγευμα Πρίγκιπα Πέτρον. Ἐχει ἀνδρωθῆ.— Βράδῳ πεντηκονταετηρίδος Στεφάνου¹. Χειροκροτήματα ἀρκετὰ δι' ἐμέ— ὄχι πάρα πολλὰ. Ἀλλὰ ἀρκετὰ. Τί συμβαίνει μετὰ τὸν κόσμον; Εἶναι τίποτε στὸν ἀέρα;

Χθὲς βράδῳ σκηγὴ μετὰ τὸν Γεωργίου². Δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ, ἠνγκάσθημεν νὰ φέρωμεν μάρτυρα τὸν Γεράσιμον Μεταξᾶν. Τέλος θὰ φύγῃ. Ὑπῆρξε τότε ἐχθρός.— Ἀπόψε βράδῳ σύσκεψις διὰ καπνὰ.— Ὑπόμνημα Καλτεζιζιώτη Σεργῶν³ ἀνησυχαστικόν. Εὐτυχῶς εἰς τὸ τηλέφωνον ἀπόψε ὁ ἴδιος ὅτι κατὰ

1. Στέφανος Στεφάνου, δημοσιογράφος.
2. Νομάρχης Κεφαλληνίας.
3. Νομάρχης Σεργῶν.

στασις ἐβελτιώθη.— Ἀλλὰ σκέπτομαι μήπως πρῶτ μετὰ τὸν Ἀγγλον ἐπρωχώρησα πολὺ; Μήπως προκαλέσω πρόσκλησιν; Καὶ πάλιν ἴσως καλλίτερα.— Καὶ ἡ ὑγεία;

3 Ἀπριλίου, Τετάρτη—16 Ἀπριλίου, Τρίτη

Δεκατέσσερες ἡμέρες.— Ἐπεσα ἀρρωστος Τετάρτη πρῶτ. Αἱμορραγία εἰς τὸν στομάχον. Ἀπὸ τί; Ἀπὸ τὸν βῆχα; ἢ τὴν σύγχυσιν; ἢ τὴν ἀταξίαν τοῦ βίου; Σιγὰ σιγὰ, χάρις εἰς ἱκανότητα καὶ ἀφοσίωσιν τοῦ Εὐγενίου, ἔγινκα καλά. Σήμερον σηκώθηκα τελείως. Αὔριο ἐξέρχομαι. Πολὸν ἀδύνατος.— Μοῦ λέγουσιν ὅτι ἡ συγκίνησις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἦσαν πολὺ μεγάλας. Ὁ Βασιλεὺς ἤρθε δύο φορές.— Ἐπεισόδιον Μακαριωτάτου-Μερκάτη¹. Ἐπεισόδιον Κανελιοπούλου-Κορυζῆ. Διευθετοῦνται.— Εἰς ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Γερμανικὴ ἐπιχείρησις κατὰ τῆς Νορβηγίας². Αἱ Ἰταλικαὶ ἀνησυχίαι³. Ἡ ἀβεβαιότης τῆς πρὸς τὸ καθεστῶς μας Ἀγγλικῆς φιλίας. Καὶ ἡ καλὴ ἐξασφάλισις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν
πρὸς τὴν ἐν Ρώμῃ Β. Πρεσβείαν.

13 Ἀπριλίου 1940

Πρὶν ἡ καλῶς τὸν Ἰταλὸν Πρεσβευτὴν ὅπως ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῆς πληροφορίας περὶ Ἰταλικῶν προθέσεων κατὰ τῆς Κερκύρας, ἐζήτησεν οὗτος νὰ μὲ ἴσῃ ἐπὶ τῇ προόψει ὀλιγοήμερου μεταβάσεώς του εἰς Ρώμην, καί, φέρων ἄμισος τὸν

1. Ἡ διένεξις ἀφοροῦσε τὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ, τὴν ὅποιαν ὁ Μητροπολίτης Χρόσωνθος ἐπέβαλε στὴς ἐκκλησίας. Τὸ Παλάτι ἦταν ὑπὲρ τῆς «τετραφώνου».

2. Ἡ Γερμανικὴ εἰσβολὴ εἰς τὴν Δανίαν καὶ Νορβηγίαν ἄρχισε τὴν 9 Ἀπριλίου 1940 (βλ. Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα).

3. Τὴν 11 Ἀπριλίου 1940, ὁ Ι. Πολίτης τηλεγραφοῦσε ἀπὸ τὴ Ρώμην πληροφορίας τῶν κύκλων τοῦ Βατικανοῦ, τῆς Δέσπης Δημοσιογράφων, τῶν Προξένων μας Τεργέστης καὶ Μπριντζί, ὅτι ἐπικειται Ἰταλικὴ ἐπιχείρησις ἐναντίον τῆς Κερκύρας. Τὴν αὐτὴν πληροφορίαν τηλεγραφοῦσαν καὶ ὁ Μ. Μελάς, μόνιμος ἀντιπρόσωπός μας εἰς τὴν Γενεύη (12.4), ὁ Π. Πιπινέλης, πρεσβευτῆς μας εἰς τὴ Σόφια (12.4), ὁ Ι. Πολίτης μετὰ δύο καινούργια τηλεγραφήματά του ἀπὸ τὴ Ρώμην, τῆς 13.4 (βλ. *Λετικὴ Βίβλος*, ἀριθμοὺς 58, 59, 60, 61, 62 καὶ Παπαδάκη Β. *Διπλωματικὴ Ἱστορία τοῦ Πολέμου* σελ. 42). Ὁ Ι. Μεταξᾶς, ἀρρωστος ἀκόμη, βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώσῃ στὸν Ἰταλὸν Πρεσβευτὴν Γκράτσι τις ἀνησυχίας του, τὴν 13 Ἀπριλίου. Περιληψί τῆς συνομιλίας ἔδωκε ὁ ἴδιος ἐν τῇ τηλεγραφίᾳ του πρὸς τὸν Πολίτη τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, ποῦ παραθέτομε ἐν τῷ κείμενῳ. (Α. Β. ἀριθ. 63). Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἀρρώστειας του, ὁ Μεταξᾶς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Νικ. Πολίτη (ἄλλοτε Πρεσβευτοῦ μας ἐντὸ Παρίσι) τῆς 11.4.1940, σχετικῆς μετὰ τὰ σχέδια Βευγκλάν, τὴν ὅποιαν παραθέτομε ἐντὸ Π α ρ ᾶ τ η ρ η μ α Α' μαζὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Μεταξᾶ τῆς 20.4.1940.

λόγον ἐπὶ τῶν κυκλοφορουσῶν καὶ ἐνταῦθα ἀναλόγων διαδόσεων, ἐτόνισαι τὰς φιλικὰς ἀπέναντι ἡμῶν διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ παρετήρησεν ὅτι αἱ διαδόσεις αὐταὶ εἶναι ἀδικοαλόγητοι, τίθενται δὲ προφανῶς εἰς κυκλοφορίαν παρὰ τῶν Ἑγγλων οἱ ὅποιοι δὲν ἀποβλέπουσιν συμπαθῶς πρὸς τὴν ἑλληνοϊταλικὴν φιλίαν, ἐπιδιώκοντες παντοιοτρόπως ὅπως τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν διήτη ἀμοιβαία δυσπιστία.

Ἀπήντησα ὅτι οὐδὲν ἀμφίβαλλον περὶ τῶν ἀπολύτως φιλικῶν διαθέσεων τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνταῦθα κυκλοφορούσας διαδόσεις, τῶν ὁποίων ἄλλωστε ἀνεγνώριζον τὸ ἀβάσιμον, αὐταὶ ἀπετίλουν ἀπλῆν ἠχὴν τῶν κυκλοφορουσῶν ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Λέσχης τῶν Δημοσιογράφων ὡς καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, καὶ συγκεκριμένως ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Ἦτο ἐπομένως φυσικὸν νὰ προκαλοῦν ἐνταῦθα αἱ τοιαῦται διαδόσεις νευρικότητα καὶ ἀνησυχίαν τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς ζημίαν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῶν δύο χωρῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑγγλίαν, ἐβεβαίωσα τὸν κ. Γκράτσι κατηγορηματικῶς ὅτι αὐτὴ δὲν ἔπαυσε νὰ συνιστᾷ τὴν βελτίωσιν τῶν σχέσεων μας μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐτόνισα τὴν ζωηρὰν ἰκανοποίησιν τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐκδηλώσει τόσον ἡ Ἑγγλία ὡς καὶ ἡ Γαλλία ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν γνωστῶν διακοινώσεων μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον. Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐπέμεινε ἐν τούτοις ὅτι ἡ Ἑγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἦτο εὐκρινής, εἰς παρατήρησίν μου δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦτο πολὺ μικρὰ διὰ νὰ προκαλῆ τὴν ἀντιῆλπίαν, ἀπήντησεν ὅτι ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς εἶχε σπουδαιότητα σημασίαν τόσον διὰ τὴν Ἑγγλίαν ὡς καὶ διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Μεταξᾶς

17 Ἀπριλίου, Τετάρτη

Ἐξέρχομαι γιὰ πρώτη ἡμέρα. Δέκα πέντε ἡμέρες ἀρρώστειας. Ἀπόγευμα περίπατο με Λέλα, Νανὰ καὶ Ντίτα πού τραγουδοῦσε με δυνατὰς φωνὰς τὴν «Νεολαία». Τακτικὸς ὥρες, ὄλες, φαγητοῦ, ἀνάπαυσις κτλ. Ἡσυχία καὶ ἡρεμία.

18 Ἀπριλίου, Πέμπτη

Δυναμώνω. Ἡ ὑγεία ἀποκαθίσταται, ἀλλὰ ζωὴ τακτικὴ πλέον. Καὶ ὥρες μετρημένες.

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΤΡΑΙΟ ΤΩΝ ΣΚΕΨΕΩΝ

Μεγάλος καὶ τρομερὸς εἶναι ὁ δρόμος πού ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος.— Πού εἶναι ἡ Νίκη; Οὔτε σ' αὐτὰ πού ζητᾶνε ἐκεῖνοι πού διευθύνουν τοὺς Ἑγγλους καὶ τοὺς Γάλλους, οὔτε σ' αὐτὰ πού ζητᾶνε ἐκεῖνοι πού διευθύνουν τοὺς Γερμανοὺς— ἀφήνω τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Ρώσους. Ἡ Γερμανία γιὰ νὰ νικηθῆ χρειάζεται νὰ φθαρῆ ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμό. Καὶ πραγματικὰ φθείρεται. Ἀλλὰ τόσο ἀργά, πού χρειάζεται χρόνια γιὰ νὰ φέρῃ ἡ φθορὰ ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ οἱ οικονομικοὶ πόροι τῶν Συμμάχων, ἀργά ἀργά, καὶ αὐτοὶ ἐξαντλοῦνται. Ὡστε με αὐτὴ τὴ μέθοδο ὁ πόλεμος θὰ βασιτάξῃ πολὺ πολὺ καιρό. Θὰ συμβῆ τίποτε εἰς τὸ μεταξύ σὲ ἄλλο μέρος

τῆς Γῆς;— Π.χ. σ τ ὸ ν Εἰ ρ η ν ι κ ὸ ; Ἴ σ ω ς !.— Αὐτὸ εἶναι τὸ μηχανικὸ μέρος τοῦ πολέμου. Τὸ δυναμικὸ; Δὲν τὸ ξέρομε!— Ἀκριβῶς αὕτῃ ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ βαθμιαία φθορὰ, ἀπὸ τίς δύο μεριές, εἶναι πού θὰ γεννήσῃ τὸ νέο πολιτισμὸ.— Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, συγκεντρωμένοι, πιεθαρχημένοι, με ψηλὰ ἰδανικά, εἴμαστε πιὸ κοντὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους σ' αὐτὴ τὴ νέα φάσι πολιτισμοῦ.

Κηφισιά, 18 Ἀπριλίου 1940

Οἱ Ἕγγλοι θέλουν νὰ καταστρέψουν, λένε, τὸ ναζισμό. Ἀλλὰ με αὐτὸ κατὰ βάθος ἐννοοῦνε τὸν ἀντικοινοβουλευτισμὸ. Θέλουν λοιπὸν νὰ ἐπιβάλλουν παντοῦ τὸ παλαιωμένο λιμπεραλιστικὸ πολίτευμα. Ὡστε περπατοῦνε μετὰ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω.

Κηφισιά, 18 Ἀπριλίου 1940

19 Ἀπριλίου, Παρασκευή

Καυγᾶς μεταξὺ Παπαδήμα— Παπάγου. Με κόπο διορθώνεται.— Ζαλιζόμενος— Κουρασμένος.

20 Ἀπριλίου, Σάββατον

Ἡσυχία. Ζωὴ τακτικὴ— ὄρες τακτικῆς.— Ἀγοράζουμε τὸ σπίτι τῆς Κηφισιάς πού καθόμασθε. Ἐδῶ θὰ ζήσουμε πλεόν, ἕως τὸ τέλος.— Ἀδριοβαφτίσια Ἰωάννας.— Ἡρεμία ἐξωτερικὴ ὡς καὶ μᾶς ἀφορᾷ.

21 Ἀπριλίου, Κυριακὴ

Βαφτίσια Ἰωάννας¹. Ὀλη ἡ οἰκογένεια, Μακαριώτατος.— Ἐτακτοποίησε τὸ ζήτημα μετὰ τὸν Βασιλέα.— Ραδιουργία Ἑγγλοῦ Προξένου Θεσσαλονίκης μετὰ ψεύτικες εἰδήσεις κατὰ τοῦ καθεστώτος. Εὐτυχῶς μᾶς εἰδοποίησαν οἱ ἴδιοι.— Αὐτὸ ἤρκεσε νὰ με στενοχωρήσῃ καὶ νὰ μοῦ κόψῃ τὴν διάθεσι. Γιατί ἠθέλησε ἡ μελαγχολικὴ μου τάσις νὰ τὰ ἐπεκτείνῃ καὶ νὰ νομίσω ὅτι ὅλος ὁ κόσμος εἶναι ἄτονος, χλιαρὸς πρὸς ἐμέ; Τὸ ἀπόγευμα συνῆλθα. Ἐνας περίπατος στὸ Παλαιὸ Φάληρον με ἔπεισε περὶ τοῦ ἐναντίου. Δὲν ἔχω συναίσθησι τῆς δυνάμεώς μου.— Πάντως πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἡ εἰδικὴ περίπτωσις τοῦ Ἑγγλοῦ Θεσσαλονίκης.

22 Ἀπριλίου, Δευτέρα

Ἐξακολουθεῖ ἡ τακτικὴ κανονισμένη ζωὴ. Καὶ περισσεύει πολὺς καιρὸς.— Ἀρχίζουμε νὰ μελετᾶμε τίς μεταρρυθμίσεις τοῦ σπιτιοῦ τῆς Κηφισιάς.

23 Ἀπριλίου, Τρίτη

Ζωὴ τακτικωτάτη. Ἀναλύσεις εὐνοϊκαὶ 78—0.41 (0.37)—1.06.

1. Ἡ ὑπογράμμισις δική μας.

2. Ἡ δευτέρη ἐγγονὴ τοῦ.

Στη συνέχεια στις σελίδες του Ημερολογίου, όπως και σε πολλά άλλα αντίστοιχα σημεία, οι επιμελητές Χρ. Χρηστίδης και Παν.Μ. Σιφναίος απεφάσισαν να παρεμβάλουν κατά την έκδοσή του Ημερολογίου τις αντίστοιχες σημειώσεις του Ιωάννη Μεταξά από τον ξεχωριστό τόμο που είχε ονομάσει το «Τετράδιο των Σκέψεών». Δυστυχώς το ντοκουμέντο αυτό δεν ευρίσκεται πλέον στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, όπου είχε κατατεθεί μαζί με όλα τα άλλα αρχεία του. Το ευτύχημα είναι ότι είχε ήδη εκδοθεί το Ημερολόγιο που περιείχε τα κείμενα αυτά πριν χαθεί. **Στην παρούσα καταγραφή με ημερομηνία Κηφισιά 18 Απριλίου 1940, ο Πρωθυπουργός ομιλεί προφητικά για τον επερχόμενο πόλεμο.**

λόγον ἐπὶ τῶν κυκλοφορουσῶν καὶ ἐνταῦθα ἀναλόγων διαδόσεων, ἐτόνισε τὰς φιλικὰς ἀπέναντι ἡμῶν διαθέσεις τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ παρετήρησεν ὅτι αἱ διαδόσεις αὗται εἶναι ἀδικαιολόγητοι, τίθενται δὲ προφανῶς εἰς κυκλοφορίαν παρὰ τῶν Ἑγγλων οἱ ὅποιοι δὲν ἀποβλέπουσιν συμπαθῶς πρὸς τὴν ἑλληνοϊταλικὴν φιλίαν, ἐπιδικῶντες παντοιοτρόπως ὅπως τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν διήτη ἀμοιβαία δυσπιστία.

Ἀπήντησα ὅτι οὐδόλως ἀμφίβαλλον περὶ τῶν ἀπολύτως φιλικῶν διαθέσεων τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνταῦθα κυκλοφορούσας διαδόσεις, τῶν ὁποίων ἄλλωστε ἀνεγνώριζον τὸ ἀβάσιμον, αὐτὰ ἀπετίλουν ἀπλῆν ἠχώ τῶν κυκλοφορουσῶν ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Λέσχης τῶν Δημοσιογράφων ὡς καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν, καὶ συγκεκριμένως ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Ἦτο ἐπομένως φυσικὸν νὰ προκαλοῦν ἐνταῦθα αἱ τοιαῦται διαδόσεις νευρικότητα καὶ ἀνησυχίαν τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς ζημίαν τοῦ κοινου συμφέροντος τῶν δύο χωρῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑγγλίαν, ἰβεβαίωσα τὸν κ. Γεράτσι κατηγορηματικῶς ὅτι αὐτὴ δὲν ἔπαυσε νὰ συνιστᾷ τὴν βελτίωσιν τῶν σχέσεων μᾶς μετὰ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐτόνισα τὴν ζωηρὰν ἰκανοποίησιν τὴν ὅποιαν εἶχεν ἐκδηλώσει τόσον ἡ Ἑγγλία ὡς καὶ ἡ Γαλλία ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν γνωστῶν διακοινώσεων μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον. Ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐπέμεινε ἐν τούτοις ὅτι ἡ Ἑγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἦτο εὐκρινής, εἰς παρατήρησιν μου δὲ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦτο πολὺ μικρὰ διὰ νὰ προκαλῆ τόσῃν ἀντιζηλίαν, ἀπήντησεν ὅτι ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς εἶχε σπουδαιότητα σημασίαν τόσον διὰ τὴν Ἑγγλίαν ὡς καὶ διὰ τὴν Ἰταλίαν.

Μεταξᾶς

17 Ἀπριλίου, Τετάρτη

Ἐξέρχομαι γιὰ πρώτη ἡμέρα. Δέκα πέντε ἡμέρες ἀρρώστειας. Ἀπόγευμα περίπατο μετὰ Λέλα, Νανὰ καὶ Ντίτα πρὸς τραγουδοῦσε μετὰ δυνατῆς φωνῆς τὴν «Νεολαία». Τακτικὲς ὥρες, δλες, φαγητοῦ, ἀνάπαυσις κτλ. Ἡσυχία καὶ ἡρεμία.

18 Ἀπριλίου, Πέμπτη

Δυναμώνω. Ἡ ὑγεία ἀποκαθίσταται, ἀλλὰ ζωὴ τακτικὴ πλέον. Καὶ ὥρες μετρημένες.

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΤΩΝ ΣΚΕΨΕΩΝ

Μεγάλος καὶ τρομερὸς εἶναι ὁ δρόμος πρὸς ἀκολουθεῖ ὁ πόλεμος.— Πῶς εἶναι ἡ Νίκη; Ὅτε σ' αὐτὰ πρὸς ζητᾶνε ἐκεῖνοι πρὸς διευθύνουν τοὺς Ἑγγλους καὶ τοὺς Γάλλους, ὅτε σ' αὐτὰ πρὸς ζητᾶνε ἐκεῖνοι πρὸς διευθύνουν τοὺς Γερμανοὺς— ἀφῆνω τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Ρώσσους. Ἡ Γερμανία γιὰ νὰ νικηθῆ χρειάζεται νὰ φθαρῆ ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμό. Καὶ πραγματικὰ φθείρεται. Ἀλλὰ τόσο ἀργά, πρὸς χρειάζεται χρόνια γιὰ νὰ φέρῃ ἡ φθορὰ ἀποτέλεσμα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ οἱ οικονομικοὶ πόροι τῶν Συμμάχων, ἀργά ἀργά, καὶ αὐτοὶ ἐξαντλοῦνται. Ὡστε μετὰ αὐτὴ τὴν μέθοδο ὁ πόλεμος θὰ βαστάξῃ πολὺ πολὺ καιρὸ. Θὰ συμβῆ τίποτε εἰς τὸ μεταξύ σὲ ἄλλο μέρος

τῆς Γῆς;— Π.χ. σ τ ὂ ν Εἰ ρ η ν ι κ ὸ; Ἴ σ ω ς!— Αὐτὸ εἶναι τὸ μηχανικὸ μέρος τοῦ πολέμου. Τὸ δυναμικὸ; Δὲν τὸ ξέρουμε!— Ἀκριβῶς αὕτη ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ βαθμιαία φθορὰ, ἀπὸ τῆς ἑνὸς μεριᾶς, εἶναι πρὸς θὰ γεννήσῃ τὸ νέο πολιτισμὸ.— Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, συγκεντρωμένοι, πειθαρχημένοι, μετὰ ψυχρὰ ἰδανικά, εἴμαστε πρὸς κοντὰ ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους σ' αὐτὴ τὴν νέα φάσι πολιτισμοῦ.

Κηφισιά, 18 Ἀπριλίου 1940

Οἱ Ἄγγλοι θέλουν νὰ καταστρέψουν, λένε, τὸ ναζισμό. Ἀλλὰ μετὰ αὐτὸ κατὰ βάθος ἐννοοῦνε τὸν ἀντικοινοβουλευτικὸν. Θέλουν λοιπὸν νὰ ἐπιβάλλουν παντοῦ τὸ παλαιωμένον ἱμπεριαλιστικὸν πολιτεύμα. Ὡστε περπατοῦνε μετὰ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω.

Κηφισιά, 18 Ἀπριλίου 1940

19 Ἀπριλίου, Παρασκευή

Καυγᾶς μεταξὺ Παπαδήμα— Παπάγου. Μετὰ κόπο διορθώνεται.— Ζαλισμένος— Κουρασμένος.

20 Ἀπριλίου, Σάββατον

Ἡσυχία. Ζωὴ τακτικὴ— ὥρες τακτικῆς.— Ἀγοράζουμε τὸ σπῆτι τῆς Κηφισιάς πρὸς καθόμαστέ. Ἐδῶ θὰ ζήσουμε πλέον, ἕως τὸ τέλος.— Ἀδριοβαφτίσια Ἰωάννας.— Ἡρεμία ἐξωτερικὴ ὡς καὶ μᾶς ἀφορᾷ.

21 Ἀπριλίου, Κυριακὴ

Βαφτίσια Ἰωάννας¹. Ὅλη ἡ οἰκογένεια, Μακαριώτατος.— Ἐτακτοποίησε τὸ ζήτημα μετὰ τὸν Βασιλέα.— Ραδιοῦργία Ἑγγλου Προξένου Θεσσαλονίκης μετὰ ψεύτικες εἰδήσεις κατὰ τοῦ καθεστώτος. Εὐτυχῶς μᾶς εἰδοποίησαν οἱ ἴδιοι.— Αὐτὸ ἤρκεσε νὰ μετὰ στενοχωρήσῃ καὶ νὰ μὸς κῶψη τὴν διάθεσι. Γιατὶ ἠθέλησε ἡ μελαγχολικὴ μου τάσις νὰ τὰ ἐπεκτείνῃ καὶ νὰ νομίσω ὅτι ἄλλος ὁ κόσμος εἶναι ἄτονος, χλιαρὸς πρὸς ἐμέ; Τὸ ἀπόγευμα συνήλθα. Ἐνας περίπατος στὸ Παλαιὸ Φάληρον μετὰ ἐπεισε περὶ τοῦ ἐναντίου. Δὲν ἔχω συναίσθησι τῆς δυνάμεώς μου.— Πάντως πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἡ εἰδικὴ περίπτωσις τοῦ Ἑγγλου Θεσσαλονίκης.

22 Ἀπριλίου, Δευτέρα

Ἐξακολουθεῖ ἡ τακτικὴ κανονισμένη ζωὴ. Καὶ περισσεύει πολὺς καιρὸς.— Ἀρχίζουμε νὰ μελετᾶμε τῆς μεταρρυθμίσεις τοῦ σπιτιοῦ τῆς Κηφισιάς.

23 Ἀπριλίου, Τρίτη

Ζωὴ τακτικωτάτη. Ἀναλύσεις εὐνοϊκαὶ 78—0.41 (0.37)—1.06.

1. Ἡ ὑπογράμμισις δική μου.

2. Ἡ δεύτερη ἐγγωνή του.

Την 30η Απριλίου, ημέρα Τρίτη, είναι η τελευταία μέρα του μήνα και ως Εθνικός Κυβερνήτης ο Ιωάννης Μεταξάς αναφέρεται στον εξαιρετικά σημαντικό λόγο του που θα απευθύνει την άλλη μέρα, την 1η Μαΐου στον Πειραιά.